مطالعات محیطی هفت حصار شماره بیست و پنجم/ سال هفتم/ پاییز ۱۳۹۷
صفحات ۸۰-۶۳

بررسی مولفه‌های اثرگذار در معماری داخلی فضاهای درمانی با تاکید بر آرامش کودکان در کلینیک‌های دندانپزشکی

ساناز رحیملو*، فرزانه هدفی**

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۱۲/۱
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۱/۲۸

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

چکیده

کودکان معمولاً از مکان‌هایی که قبلا آن را تجربه نکرده‌اند هراس دارند. این ترس‌ها در صورتی غیرطبیعی هستند که به‌صورت دائمی ذهن کودک را اشغال کنند. تکرار شدید چنین نگرانی‌هایی می‌تواند منجربه بروز اضطراب در کودکان شده و در شکل‌گیری شخصیت و روابط اجتماعی آن ها تاثیر به‌سزایی داشته باشد. هدف ازاین پژوهش، بررسی تاثیر معماری داخلی کلینیک‌های دندانپزشکی در میزان کاهش اضطراب، با به‌کارگیری مولفه های مورد علاقه کودکان است. با توجه به‌روش تحقیق به‌صورت کیفی، ابتدا دیدگاه‌های مختلف نظریه‌پردازان را بررسی کرده و سپس به‌تحلیل ده مورد از کلینیک‌های دندانپزشکی در داخل و خارج از کشور پرداخته و نتایج به دست آمده به‌صورت جداول و نمودار ارائه می‌گردد. با توجه به نتایج به‌دست آمده، طراحی مناسب معماری داخلی فضاهای درمانی، می‌تواند با تأثیر مثبت بر سلامت کودکان، به تقویت توانایی ها و کاهش استرس آن‌ها کمک نموده و حتی منجر به ایجاد خلاقیت و رشد کودکان گردد. و نهایتاً می تواند آثار مطلوب آن به‌صورت آرامش کودکان درکلینیک‌های دندانپزشکی مشاهده گردد.

واژگان کلیدی

هراس در کودکان، اضطراب در کودکان، مولفه‌های مورد علاقه کودکان، طراحی مناسب معماری داخلی، کلینیک‌های دندانپزشکی.

* دانشجوی کارشناسی ارشد معماری داخلی، گروه معماری داخلی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. san73rah@gmail.com
** دکتری تخصصی معماری، گروه معماری، واحد هریس، دانشگاه آزاد اسلامی، هریس، ایران. (نویسنده مسئول) farzaneh.hadafi@gmail.com

۱- این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده اول با عنوان « طراحی معماری داخلی کلینیک دندانپزشکی کودکان در تبریز» است که با راهنمایی نگارنده دوم انجام شده است

[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]

مقدمه

اغلب روانشناسان، دوران کودکی را دوران سرنوشت سازی دانسته‌اند؛ زیرا دراین دوران، شخصیت و رفتار انسان شکل می‌گیرد. بسیاری از متخصصان براین باورند که شخصیت هر انسان در هفت سال اول زندگی او شکل می‌گیرد. در طول این سال‌ها، کودک از محیط اطراف خود تأثیر بیشتری می‌گیرد. بنابراین فضاهای مرتبط با فعالیت کودکان، باید به‌گونه‌ای باشد که شرایط مناسب و مطلوب برای رشد فیزیکی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی آنان را فراهم کند. تحقق این‌امر، از طریق به‌کارگیری عناصر طراحی که منطبق با شرایط جسمی و روانی کودک باشد؛ امکان‌پذیر است. بنابراین شناخت کامل کودک و توجه به‌رابطه‌ای که او با محیط برقرار می‌کند ضروری است. کودکان از نظر احساسی با بزرگسالان متفاوت‌اند. انگیزه، علایق و ترس‌های کودکان بسیار متفاوت از بزرگسالان است. کودکان چیزهایی راکه جلبشان می‌کنند، فقط به‌خاطر نمی‌سپارند، بلکه ازنظر روانی، تأثیر نیرومندی برآنان گذاشته و بخشی از وجودشان می‌شود. کودکان به انواع مختلف چالش‌ها نیاز دارند و محیط اطراف آن‌ها باید به‌گونه‌ای طراحی شده باشد که این فرصت را فراهم کند (Bredekamp & Copple, 2003). قرار گرفتن در محیط‌های ناآشنا، به‌خصوص کلینیک‌های دندانپزشکی، بر رفتارکودکان تاثیر به‌سزایی گذاشته و سبب اضطراب و ناراحتی آن‌ها می‌گردد. بنابراین طراحی ضعیف محیط‌های درمانی، می‌تواند برسلامتی و روان کودک تأثیر منفی بگذارد. و طراحی خوب می‌تواند به تقویت توانایی‌ها و کاهش استرس آن‌ها کمک نماید. و حتی می‌تواند منجر به ایجاد خلاقیت و رشد کودکان شود. بنابراین هدف از مطالعه کودکان این است که بهترین و کارسازترین شیوه را برای شناخت آنان به‌کار ببریم. در فضاهای درمانی کودک به آرامش و امنیت فکری و ... نیاز دارد. هدف ازاین پژوهش، بررسی تاثیر معماری داخلی کلینیک‌های دندانپزشکی در میزان کاهش اضطراب در کودکان است. کلینیک‌های دندانپزشکی از جمله فضاهایی هستند که بر حالات روحی و روانی کودک، تأثیر به‌سزایی می‌گذارند. متاسفانه کالبد فیزیکی بنا، صرفاً از جهت بهداشتی فضاهای موجود ارزیابی می‌شود. و احساس رضایت و آرامش کودک از فضا، اهمیت چندانی ندارد. به عقیده روانشناسان، کودکان صرفاً به توجه جسمانی، نیاز ندارند. بلکه به رشد اجتماعی، عاطفی، شخصیتی و هوشی آن‌ها هم باید توجه شود. طراحی ضعیف این محیط‌ها، می تواند سبب تشدید اختلالات رفتاری و همچنین ترس و اضطراب در کودکان گردد. از این‌رو در مقالهٔ حاضر، به‌بررسی نظریه‌های مختلف روانشناسان پرداخته شده و بر روی مولفه‌هایی تاکید می‌گردد که بتواند در کاهش اضطراب کودکان تاثیر به‌سزایی داشته باشد. و منجر به طراحی مطلوب در جهت آرامش کودکان، درکلینیک‌های دندانپزشکی شود.

روش تحقیق

هدف ازاین پژوهش، طراحی معماری داخلی فضاهای درمانی و ارائه راه‌کارهایی، جهت ایجاد آرامش در کودکان است. بنابراین به‌منظور دستیابی به‌این اهداف و با توجه به‌روش تحقیق که به‌صورت کیفی است؛ در بخش اول، ابتدا به دیدگاه‌های نظریه‌پردازان در زمینهٔ اضطراب و نقش محیط‌های داخلی در کاهش اضطراب، پرداخته شده؛ سپس به تاثیرمولفه‌های مورد علاقه کودک در جهت ایجاد آرامش بیشتر، اشاره شده و در نهایت نتایج به‌دست‌آمده نیز در قالب نمودار و جدول ارائه می‌گردد. در بخش دوم مقاله به‌تحلیل ده مورد از کلینیک‌های دندانپزشکی پرداخته شده، و نتایج آن نیز در قالب جداولی ارائه شده است. در خاتمه با توجه به‌نتایج به‌دست آمده، موثر بودن نقش معماری داخلی فضاهای درمانی در میزان کاهش اضطراب در کودکان، به‌صورت نموداری نشان داده شده است.

اضطراب از دید نظریه‌پردازان: کلمه اضطراب از کلمه لاتین(Anxiety) [1] که به‌معنای ناآرامی است گرفته شده است؛ و به حساسیت‌های جسمانی و روانی که در پاسخ به تهدید اعم از تهدید حقیقی یا خیالی، که به‌وسیله ارگانیزم ابراز و ایجاد می‌شود، اشاره می‌کند. اضطراب واقعی ممکن است به عنوان «ترس» توصیف شود. اگر ترس برای یک دوره طولانی و با شدت زیاد باشد، موجب ناسازگاری و ناآرامی در فرد می‌شود. (احدی و بنی جمالی،۱۳۷۵) میزان اضطراب‌ها بستگی به ارزیابی شخص از شدت تهدید دارد. این تهدید، غالبا از یک منشا ناخودآگاه سرچشمه می‌گیرد؛ و معمولا موقعیت هایی که احساس کفایت و امنیت و ارزش شخص را مورد تهدید قرار می‌دهد، جزء شدیدترین اضطراب‌ها محسوب می‌شود (بیرجندی، ۱۳۷۲). اکثر روانشناسان اضطراب را با اندکی تفاوت از ترس متمایز می‌نمایند. از دیدگاه آن‌ها هرچند اضطراب و ترس شامل نشانه های بالینی شاهد هستند، ولی بر خلاف ترس، اضطراب، پاسخی در مقابل خطر ناآشکار و مبهم است. به‌عبارت دیگر، اضطراب، احساس ناخوشایند بیمناکی از پیش بینی خطری است که منشأ آن مشخص نیست. به‌گفته ساربین [2] واژه اضطراب نخست در سال های ۱۹۳۰ در نوشته ای از فروید[3] دیده شد و ازآن‌پس، بسیار مورد استفاده روانشناسان قرار گرفت. درواقع تعارض بین فرایندهای گوناگون شخصیت، معمولا موجب نوعی عذاب روانی می‌شود که فروید آن را اضطراب نامیده است. از نظر فروید، اختلالات

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]

اضطرابی کودکی و نوجوانی، شامل سه اختلال است؛ که یکی از این اختلال‌ها اضطراب مفرط است؛ که اضطرابی شدید و غیرواقع گرایانه که حداقل ۶ ماه یا بیشتر از آن طول کشیده باشد. کودکان مبتلا به این اختلال در مورد اتفاقاتی مانند پیش‌بینی از حضور در کلینیک دندانپزشکی و یا احتمال صدمه دیدن احساس نگرانی کرده و درمورد خطرات یا ناراحتی‌هایی که ممکن است پیش بیاید اضطراب دارند. همچنین فروید اعتقاد داشت که شخصیت انسان‌ها، طی یک سری مراحل در دوران کودکی شکل می‌گیرد؛ اگر این مراحل با موفقیت تکمیل گردند، نتیجه‌اش شخصیت سالم خواهد بود. درغیر این‌صورت، تا وقتی که این تعارض حل نشود، فرد در آن مرحله همچنان «گرفتار» باقی می‌ماند (فروید ۱۹۰۹ – ۱۹۵۴). مارسلی[۴] هم، اضطراب را واکنشی، نسبت به یک خطر یک ناراحتی، یا یک تهدید برونی، که تعادل درونی را به مخاطره می‌اندازد، تلقی می‌کند(آژوریاگرا، مارسلی ۱۹۸۲). بارلو[۵] معتقد است که اضطراب بر خلاف واکنش هشدار دهنده و فوری ترس، نوعی هیجان یا حالت خلقی است که مشخصهٔ آن عاطفهٔ منفی، برای مثال، تنش و ناآرامی و بیمناکی و نگرانی است (بارلو ، ۲۰۰۲). مک میلان[۶] با تکیه بر پژوهش‌های رفتارگرایان، هشت اصل را برای انحراف‌های رفتاری می شمارد. یکی از این اصل‌ها این است که رفتاری که کودک از خود ظاهر می‌سازد در ارتباط با محیط اوست و این رابطه را موقعی می توان توضیح داد که ویژگی های مختلف محیط شناخته شوند (Mac Millan,1973).

طبق نظریه لانگ[۷]، رفتار، عینی ترین و قابل مشاهده ترین واکنش انسان نسبت به محیطی است که در آن قرار گرفته است. رفتار انسانی برآیندی از انگیزه ها و نیاز های فرد، قابلیت محیط، تصویر ذهنی فرد از دنیای خارج، ناشی از ادراک او و معنایی تصویر برای او دارد، است(Lang,1987,97). طبق نظریه‌ی قرارگاه‌رفتاری، که نخستین بار توسط راجر باکر[۸] مطرح شد. رفتار انسان در همساختی با محیط شکل می گیرد. یعنی محیط کالبدی شکل دهنده‌ی رفتار انسان است (Roger barker, 1968). در نظریه کِلی[۹] اضطراب نتیجه شناخت، عدم کفایت و عدم لیاقت در سیستم سازه‌های فرد است (George Kelly, 1955). روتر[۱۰] معتقد است اضطراب منعکس کننده تفاوت و اختلاف بین نیازهای مبرم و قوی فرد با انتظارات ساده اوکه با هم برخورد می کنند، است(Julian Rotter,1954).

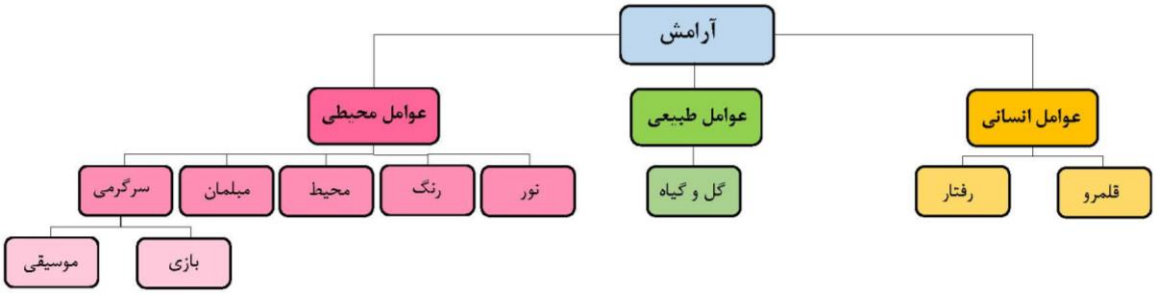
مولفه‌های مورد علاقه کودکان: موفقیت فضاهای مخصوص بازی را می توان ناشی از وجود کیفیت‌های محیطی گوناگون دانست؛ از امکان تجربه طیف گسترده ای از بازی‌های قدرتی و حرکتی و تحریک حواس پنجگانه، تا خلق مکان مناسبی برای تعاملات اجتماعی، بازی‌های گروهی یا انفرادی و رقابت و بحث با همسالان می‌باشد. محیط بازی باید به کودک، برای شناخت خود کمک کند؛ به این ترتیب که با فراهم‌آوردن ابزار و محیط لازم برای انواع فعالیت به کودک، امکان سنجش توان و درک محدودیت‌هایش را بدهد (Shackel, Butler, etal, 2008). بازی در کودک احساس امنیت عاطفی و سلامت جسمانی ایجاد می‌کند. این احساس، امنیت عاطفی کودک را قادر می‌سازد؛ ابعاد عاطفی- ذاتی را که ممکن است در سایر روابط مخفی مانده باشند، کشف و بیان کند(Ladreth & Bralton, 1999). ژان شاتو[۱۱] معتقد است بازی، فعالیتی در جهت ادامه شادی است. بازی یکی از بهترین و لذت بخش‌ترین فعالیت کودکان به شمار می‌رود. بازی به عنوان" کار "کودکان است (Papilia and Olds, 2002). اسباب بازی بر رفتار کودک تأثیر دارد. برای مثال میزان ساختار یافتگی اسباب بازی، بر تخیل و تصویرسازی ذهنی کودک ضمن بازی مؤثر است(Spencer Pulaski ,1970,533). بچه‌ها عاشق رنگ هستند و به خوبی به آن واکنش نشان می‌دهند اما این به این معنا نیست که تنها روش، استفاده از رنگ‌های اصلی است (Ata,2012). رنگ‌ها بر سلامتی روان کودکان تاثیر به‌سزایی دارند. طی مطالعاتی که در مرکز روانشناسی آلسن آلمان به‌عمل آمده نشان می‌دهد که شاخص‌ترین رنگ‌های مورد علاقه کودکان چهار رنگ؛ قرمز، نارنجی، زرد و آبی است. به همین دلیل کارخانه‌های اسباب‌بازی بر اساس سفارش روانشناسان، وسایل بازی کودکان را در چهار رنگ مذکور تهیه و تولید می‌کنند (شاهچراغی، ۱۳۹۵). در انتخاب رنگ مبلمان کودک، نباید از رنگ‌های محرک و تند استفاده کرد. رنگ‌های بسیار تیره مانند قهوه ای و مشکی و آبی تیره ، بیشتر تأثیر ترس و وحشت دارند و در کودک ایجاد خوف می‌کنند(هالند،۱۳۸۹). کودکان، معمولاً به‌کاوش محیط خود می‌پردازند، از مکان‌هایی با صداهای غیر معمول لذت می‌برند و تصورات خود را بسط می‌دهند. اما از سوی دیگر، مواد، مصالح، اندازه، شکل و تناسبات ساختمان‌ها نیز بر صدا تأثیر می‌گذارند. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که سر و صداهای گیج کننده می‌تواند میزان ادراک و توانایی دقت در کودکان را کاهش دهد و باعث ایجاد افسردگی و خشونت در آن‌ها شود (Spencer & Blades,2005). موسیقی، ویژگی خاصی نیز دارد و در رفع نیازها به افراد کمک می‌کند. موسیقی باعث گسترش درک ما از دیگران و بیان سالم عواطف و احساسات می‌شود. موسیقی باعث ارتقاء و شادی روح می‌گردد(جنسن، ۱۳۸۶). تعداد بیشتر درختان و فضای سبز یک محیط، حس خوش‌آمدگویی را برای کودکان و پزشکان فراهم کرده و کودکان را

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]

به بازی تشویق می‌کنند. وی دریافت، که کودکان به میزان دو برابر بیشتر در فضاها با پوشش گیاهی بازی می‌کنند. و بازی آن‌ها خلاقانه‌تر است (Taylor ,Sullivan, 1998).

فشار روانی و اضطراب کودک در کلینیک‌های دندانپزشکی: کودک کنجکاو است و جهان‌بینی خاص خود را دارد، اما هوش و جهان‌بینی او مانند انسان بزرگسال، مفصل و پیچیده نیست (بالایان،۱۳۷۰، ۱۱۰). او بسیاری از چیزهایی را که مشاهده یا تجربه کرده، متوجه نمی‌شود، به‌همین علت گاهی تفسیرهای اشتباهی می‌کند. از این‌رو ترس‌ها، می توانند به اشکال متفاوتی پدید آیند (اشمیت و کلهپ، ۱۳۸۰ ، ۲۰). کودک در محیطی ناآشنا و در یک موقعیت تازه، با قوانین و عملکردهای مختلف، و در تماس با افرادی که قبلا نمی شناخته است، قرار گرفته که می تواند تأثیر نامطلوبی بر رفتار کودک بگذارد (Del Nord, 2006,291). در این زمینه پروفسور دیلانی[۱۲] بیان می‌کند که "محیط کالبدی بر رفتار فرد تأثیر می‌گذارد و محیط‌هایی با تجربهٔ مثبت و منفی، می‌توانند سبب شوند که فرد بر استرس خود غلبه کند و یا دچار استرس گردد" (Dilani, 20). بنابراین در رابطه با محیط‌های درمانی، واکنش‌های هیجانی منفی مانند اضطراب یا ترس، فقط با نام بردن از آن‌ها (ساختمان دندانپزشکی) می‌تواند نمایان و برانگیخته گردد و دیدن محیط‌های دندانپزشکی با هر اندازه و شکلی، برای هر فردی به‌خصوص کودک، تجربهٔ ترسناکی را فراهم می‌کند (Whithouse, 2001 ; Mursafavi, 2006). فضای دندانپزشکی معمولا به‌عنوان مکانی توصیف می شود که عجیب، دور از فهم، ناآشنا، و ترسناک است و با درمان و معالجه، که این مفهوم را شکل داده اند، ارتباط دارد (Del Nord, 2006, 297). همچنین بر اساس طبقه‌بندی سودمندی که توسط ادلمن[۱۳] ارائه شد، "اضطراب و پریشانی، که از بیماری ناشی می شود به‌وضوح از اضطرابی که توسط ساختمان دندانپزشکی به‌وجود می آید قابل تمایز است (Del Nord, 2006,298). طبق مطالعات انجام یافته در پایان نامه، سه دسته‌بندی در کاهش اضطراب کودکان موثرند.

همانطور که در نمودار ۱ ملاحظه می‌گردد؛ اولین مولفه عوامل انسانی است که از دیدگاه نظریه‌پردازانی همچون راجر باکر، لانگ، مک میلان، کلمن[۱۴]، دیلانی، دلنورد[۱۵] مهم بوده و تاثیر به‌سزایی در کاهش استرس کودکان دارد. دومین مولفه، عوامل طبیعی همانند گل و گیاه است که از دیدگاه نظریه‌پردازانی مثل وایت هاوس[۱۶]، دلنورد، تایلور[۱۷] در ایجاد آرامش کودکان موثرند. سومین مولفه، عوامل محیطی است که شامل نور، رنگ، محیط، مبلمان، سرگرمی است که از دیدگاه نظریه‌پردازانی همچون باکر، لانگ، مک میلان، کلمن، اریکسن[۱۸]، دیلانی، وایت هاوس، آیتکن[۱۹]، سی‌رک[۲۰]، کورا[۲۱]، دلنورد، دووس[۲۲]، آدامز[۲۳]، سالک[۲۴]، جنسن[۲۵]، اسپنسر[۲۶]، تایلور، شارپ[۲۷]، لایوس[۲۸]، استرایکر[۲۹]، هالند[۳۰]، شاکل[۳۱]، لادرث[۳۲]، پاپیلیا[۳۳] مهم بوده و در روند درمان کودکان موثر هستند.



نمودار۱– مولفه های موثر در میزان کاهش اضطراب در کودکان – (منبع: نگارندگان)

همان‌طور که در بررسی نظریه‌های مختلف ملاحظه شد، هرکدام از نظریه‌پردازان، تفسیر مختلفی از اضطراب دارند. همگی براین باورند که محیط داخلی نقش اساسی در رفتارکودکان دارد. از این‌رو باتوجه به نظریات مختلف در زمینهٔ اصول طراحی مناسب فضاهای درمانی کودکان، نتایج مطلوب‌تری به‌دست‌آمده که به‌طور خلاصه در جدول زیر نشان داده می‌شود.

در ادامه به‌تاثیر محیط‌های داخلی درمانی در ایجاد آرامش و کاهش اضطراب کودکان می‌پردازیم و سپس چند نمونه موردی را تحلیل و ارزیابی می‌کنیم.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]

جدول۱- مولفه‌های به‌دست آمده بر اساس دیدگاه نظریه‌پردازان - (منبع: نگارندگان)

مولفه‌های موثر درکاهش اضطراب کودکان از دیدگاه نظریه‌پردازان										
دیدگاه‌ها	مولفه‌ها									
نظریه‌پردازان	سال نشر	عوامل انسانی		عوامل طبیعی	عوامل محیطی					
		قلمرو	رفتار	گل و گیاه	نور	رنگ	محیط	مبلمان	سرگرمی	
									بازی	موسیقی
Roger barker	۱۹۶۸	تشکیل دهنده مقر رفتاری	رفتار ناشی از تاثیر محیط				محیط شکل دهنده‌ی رفتار			
Lang	۱۹۸۷		رفتار ناشی از تاثیر محیط				محیط شکل دهنده‌ی رفتار			
Mac Millan	۱۹۷۳									
Kellman	۱۹۸۷	استفاده از پرده برای حس محرمیت			نور طبیعی از بین بردن حس تنهایی			اهمیت نوع و مقیاس مبلمان		
Eriksen	۲۰۰۰	استفاده از پرده برای حس محرمیت			نور طبیعی از بین بردن حس تنهایی					
Dilani	۲۰۰۰		رفتار ناشی از تاثیر محیط		از بین بردن حس تنهایی، کاهش فشار روانی		محیط شکل دهنده‌ی رفتار		کاهش استرس	
whitehouse	۲۰۰۱			تاثیر مثبت در کودکان	دید به طبیعت از داخل اتاق		یادآور تجربه قبلی کودک			
Aitken	۲۰۰۲									کاهش درد و ترس، بهبود کارکرد و خلق
Seyrek	۱۹۸۴									
Corah	۱۹۸۱									

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]
[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

				ارتقاء شادی روح				
کاهش استرس	کاهش استرس	کاهش استرس	زمینه ساز خیال پردازی و کاوش		تأثیر بر رفتار و تخیل کودکان			
								درک اشیاء
محیط شکل دهنده‌ی رفتار، انتقال مفاهیم			بر انگیختن حس کنجکاوی				دریافت اطلاعات و تجربیات	درک محیط
رنگ‌های شاد، به‌کارگیری آن باتوجه به محیط								درک رنگ‌های مختلف
دید به طبیعت از داخل اتاق	کاهش فشار روانی	کاهش فشار روانی و استرس						
از بین بردن حس تنهایی و محصور بودن						حس خوش‌آمدگویی		
رفتار ناشی از تاثیر محیط								
استفاده از پرده برای حس محرمیت								
۲۰۰۶	۲۰۰۶	۲۰۱۰	۲۰۰۸	۲۰۰۷	۱۹۷۰	۱۹۹۸	۱۹۸۴	۲۰۰۷
Delnord	De vos	Adams	Salk	Jensen	Spencer Pulaski	Taylor, Sullivan	Sharp	Layous,y

Stryker	۲۰۱۰					مهارت اندیشیدن		به‌فعلیت رساندن استعدادهای درونی		
Holland, Katy	۲۰۱۰					استفاده از رنگ‌های روشن و شاد			مبلمان با رنگ‌های روشن	
Shackel, Butler	۲۰۰۸							تحریک حواس پنجگانه، خلق تعاملات اجتماعی		
Ladreth & Bralton	۱۹۹۹							امنیت عاطفی و سلامت جسمانی		
Papilia and Olds	۲۰۰۲							لذت بخش‌ترین فعالیت کودکان		

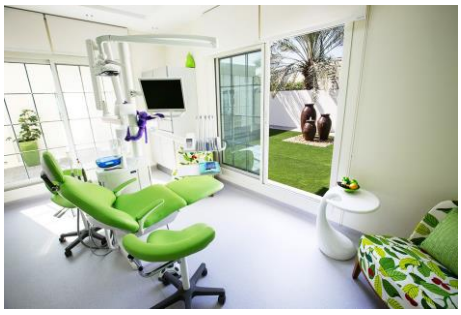
تاثیر معماری داخلی کلینیک‌های دندانپزشکی درکاهش اضطراب کودکان: معماریِ محیط‌های کودکانه مهم است. زیرا کودک بخشی از اطلاعات و تجربیات ضروری خود را از محیط فیزیکی پیرامونش دریافت می‌کند (شارپ ۱۳۶۳ , ۴۷). روانشناسان معتقدند که کودکان می‌توانند مهارت‌های مورد نیاز برای اندیشیدن را از طریق بازی، فعالیت و رابطه متقابل با کل محیط را فراگیرند. اتاق کودک، به‌عنوان بخشی از محیط، که فعالیت در آن صورت می‌پذیرد، نقش بسیار مهمی در به‌فعلیت رساندن استعدادهای درونی کودک دارد (استرایکر،۱۳۸۹). اتاق کودک قلمرویی مخصوص به آن است. و برای او همانند جهان بزرگ تصور می‌شود. او در آنجا بازی می‌کند و در رویاهای خود فرو می‌رود.کودک نوپا بسیار خلاق و ماجراجو است. او علاقهٔ زیادی به انجام حرکات مهیج دارد. این کودک، خیال‌پرداز، شلخته، خلاق و پرانرژی است و دوست دارد کنجکاوی و کاوش را همراه با بازی در دنیای خود انجام دهد. بنابراین محیط اطرافش باید مطابق با فعل و انفعال درونش باشد و حس کنجکاوی او را برانگیزد (Salk, 2008,133). لایوسی(۲۰۰۷) به نظریه‌های فیلسوفانی اشاره می کند که برمفهوم زندگی شکل گفته‌ی مردم به وسیله‌ی رویدادها و تجربیات تمرکز داشت. به عقیده‌ی وی، رویدادها واسط اصلی توسعه و تغییر تجربیات می‌باشند. این تئوری بیان می کند که کودکان می‌توانند رویدادها را ببینند و ویژگی‌های آن ها مانند ارتفاع، نیرو و رنگ را درک کنند و نسبت به اشیائی مانند مبلمان و ساختمان‌ها احساس داشته باشند. فلورانس نایتینگل در اواخر دههٔ ۱۸۰۰، از اولین افرادی است که به‌بررسی عناصر محیطی تأثیر گذار در تسریع بهبودی و کاهش فشار روانی بیماران در محیط‌های درمانی پرداخت و دراین‌رابطه، فضاهایی با پنجره‌های بزرگتر، تهویه و نور طبیعی مناسب را پیشنهاد داد(Dilani, 2000, 32 , DeVos ,2006, 1). بعد از نظریات مطرح شده توسط او، از اواسط دههٔ ۱۹۷۰، محققان در خصوص این گونه از بناها، به‌ویژه در مورد بناهای درمانی کودکان، به بحث و بررسی پرداختند و اذعان داشتند که راهروهای بدون پنجره، کریدورهای پر پیچ و خم، محوطه‌های داخلی استرلیزه شده با بوی نامطبوع، حسی از ناخوشایندی در فضا را به وجود می‌آورد و در نتیجه سبب افزایش فشار روانی و استرس در بیماران می‌گردد (Adams et al, 2010). در این زمینه، دکتر راجر یولریچ، از محققانی

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]

است که به‌طور آکادمیک از سال ۱۹۸۰ به تحقیقات در زمینهٔ اثر طراحی داخلی بر سلامتی افراد پرداخت و به‌طورخاص این مسأله را بر افـراد بیمار و در محیط‌های درمانی، در چندین پژوهش بازگو نمود(Ulrich, 2000, 1991 , 1984). البته تحقیقاتی که در رابطه با محیط‌های درمانی کودکان صورت گرفته، محدودتر است. به‌طور مثال در سال۱۹۸۷، توسط کلمن، اهمیت نوع و مقیاس مبلمان موجود در فضای بستری و نور مناسب برای کودکان بیمار، مورد بحث قرار گرفت (Kellman, 1987). همچنین تعدادی از محققان نیز به‌تأثیرات طبیعت بر کودکان بیمار در فضاهای درمانی اشاره نمودند. در این خصوص پژوهشگران در سال ۲۰۰۱ با استفاده از مصاحبهٔ نیمه ساختار یافته، به‌تأثیرات مثبـت عناصر طبیعی بر کودکان بیمار در بیمارستانی در آمریکا دست یافتند (White- house et al, 2001).

تحلیل نمونه فضاهای داخلی کلینیک‌های دندانپزشکی بر اساس مولفه‌های آرامش: طبق مولفه‌های به‌دست‌آمـده از دیـدگاه های نظریه‌پردازان، به‌بررسی و تحلیل ۱۰ مورد از کلینیک‌های دندانپزشکی پرداخته شده کـه تاکیـد بـه‌اهمیـت فضـاهای داخلـی در کـاهش اضطراب و ایجاد اعتمادبه‌نفس در کودکان دارد. باتوجه به‌این‌که روش تحلیل، تفسیری است، هرکدام از کلینیک‌های دندانپزشکی تفسیر شده، و باتوجه به مولفه‌های به‌دست‌آمده ارزیابی گردیده است. در انتها، تفاسیر به‌دست‌آمده از هرکدام از این کلینیک‌ها به همراه مولفه‌های بـه‌کـار-رفته در آن‌ها در قالب جدولی ارائه می‌گردد.

کلینیک دندانپزشکی کودکان Dr.Michael در دوبی امارات متحده عرب: در فضای داخلی، از رنگ سبز استفاده شده است. که حس آرامش را در کودکان ایجاد می‌کند. این رنگ در دیوار ها، روکش سوئیت‌های دندانپزشکی، مبلمان و کوسن‌ها به چشم می خـورد. حتـی استفاده از گل و گیاه هم، حس آرامش را دوچندان کرده است. نور، که یکی دیگراز عوامل طبیعی است؛ از طریق پنجـره‌هـا، حـس طـراوت و تازگی می‌دهد و علاوه‌براین که حس تنهایی را ازبین می‌برد، منجر به‌ایجاد اعتمادبه‌نفس شده و در نتیجه بـه‌ارتقـاء سـطح سـلامت کودکـان کمک می‌کند. در سالن انتظار، مقیاس مبلمان‌ها، متناسب با ابعاد کودک طراحی شده است. برای سـرگرمی کودکـان، اسـباب بـازی، کتـاب و آکواریوم در نظر گرفته شده است. این امر، احساس آرامشی را در محیط بر قرار می‌سازد.

تصویر(۲-۱) – استفاده از رنگ سبز در برقراری فضای آرامش‌بخش (www.designrulz.com)

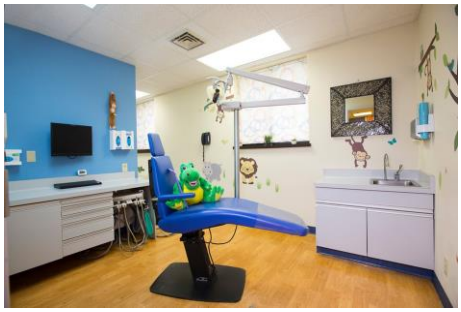
کلینیک دندانپزشکی کودکان Growing Smiles در یاردلی پاناما: این کلینیک با ایده‌ی جنگل و تم سبز طراحـی شـده اسـت. فرم درخت و رنگ سبز، در تمام فضاها به چشم می‌خورد. و علاوه براین‌که حس آرامش را در محیط فراهم کرده؛ از طرفی احساس حضـور در جنگل را برای کودک تداعی می‌کند. و منجر به افزایش اعتمادبه‌نفس در کودکان می شود. در سالن درمان، یونیت‌ها کاملا با فاصله قرارگرفته و احساس ترس را از بین برده و حس قلمرو و آرامش را در کودک ایجاد می‌کند. در سالن انتظار، از مولفه‌هـای مـورد علاقـه کودکـان، نظیـر بازی‌های رایانه‌ای، اسباب‌بازی و تلویزیون برای سرگرمی کودکان استفاده شده است.




تصویر(۴-۳)– طراحی فضای گرافیکی براساس ایده‌ی جنگل – (www.designrulz.com)

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]

کلینیک دندانپزشکی کودکان Paramount در ایالت ویسکانسین آمریکا: تم اصلی این کلینیک، حیوانات جنگلی است. از رنگ آبی برای ایجاد آرامش در کودکان استفاده شده است.که در تمامی فضاها و همچنین در رنگ دیوارها، یونیت‌های دندانپزشکی و مبلمان‌ها به‌چشم می‌خورد. که درهمان لحظه‌ی ورود، حس آرامش را به کودکان منتقل می‌کند. فضای کوچکی به عنوان اتاق‌بازی کودکان، در نظرگرفته شده است که در آن اسباب بازی‌های متنوعی، متناسب با سنین مختلف کودکان در نظر گرفته شده است.

تصویر(۶-۵)– طراحی فضای گرافیکی براساس ایده‌ی حیوانات جنگل- (www.designrulz.com)

کلینیک دندانپزشکی کودکان Sicklerville در شهر سیکلرویل در ایالت نیوجرسی آمریکا: ایده اصلی در ساخت این کلینیک، فصل بهار است که این تم در تمامی فضاها همراه با رنگ‌های سبز و آبی و سفید به‌کار رفته که درهمان بدو ورود حس آرامش و تازگی را در کودکان فراهم می‌کند. در اتاق انتظار، تلوزیون و بازی‌های رایانه‌ای، برای سرگرمی کودکان در نظر گرفته شده است. در اتاق درمان، هرکدام از یونیت‌ها با پارتیشن‌هایی از هم تفکیک شده‌اند؛ که این‌امر، احساس امنیت را درکودک ایجاد می‌کند. حتی استفاده از رنگ قهوه‌ای هم، این حس را دوچندان کرده است. همچنین در اتاق درمان، تلوزیون‌هایی در بالای سقف تدابیر شده است که با پخش کارتون مورد علاقه‌کودکان، علاوه بر این که حواس کودک را پرت می‌کند، احساس آرامشی در محیط برقرار می‌سازد.




تصویر(۸-۷)– طراحی فضای گرافیکی براساس ایده‌ی فصل بهار - (www.pediatricdentalhealth.com)

کلینیک دندانپزشکی کودکان MOKABBERI در شهر برلین آلمان: ایده این کلینیک، تخیلی از دنیای زیر آب است. این تم در تمام فضاها، به صورت رنگ‌های سفید و آبی در ۱۲ طیف مختلف به‌کاررفته است. در همان بدو ورود، احساس آرامش را در کودکان ایجاد می‌کند. دراتاق درمان، استفاده از تصاویر آبزی‌ها و ماهی‌ها در دیوارها، احساس اعتماد به نفس را در کودکان تقویت می‌کند. در این کلینیک، کلا از فرم‌های منحنی استفاده شده است؛ که احساس آرامش و عزت نفس کودکان را دوچندان کرده است.




تصویر(۱۰-۹)– طراحی فضای گرافیکی براساس ایده ی دریا و موجودات دریایی – (www. SunnySmilez.com)

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]

کلینیک دندانپزشکی کودکان ADOLFO BARRERA در شهر سانتا کروز آمریکا: در تمام فضاهای داخلی این کلینیک، از رنگ‌های آرامش بخش سبز و آبی استفاده شده است. در اتاق درمان، از سقف کاذب‌های سه بعدی با تصاویر طبیعت استفاده شده است.که منجر به آرامش کودکان در حین درمان می‌شود. در فضای انتظار، اسباب‌بازی، تلوزیون و آکواریوم‌هایی به چشم می‌خورد، که علاوه بر سرگرمی‌کودکان، آرامش و عزت نفس کودکان را نیز فراهم می‌کند. همچنین در راهروها، بر روی قسمتی از دیوارها، تصاویری از دستان کودکان مراجعه به‌این کلینیک به‌چشم می خورد. که این امر منجر به اعتمادبه‌نفس کودکان می‌شود.



تصویر(۱۲-۱۱)– استفاده از رنگ سبز و آبی در برقراری فضای آرامش‌بخش – (www .designforhealth.com)

کلینیک دندانپزشکی کودکان American Fork در شهر پروو در ایالت یوتا آمریکا: در فضای داخلی این دندانپزشکی، از تم دریایی و رنگ آبی استفاده شده است. تابلوهایی به شکل پارو و گوش ماهی و صدف دریایی در تمام فضاها به چشم می‌خورد.که در همان بدو ورود، احساس آرامش را منتقل می‌کند. در اتاق درمان، علاوه بر تصاویر کارتونی بر روی دیوارها، تلوزیونی هم در بالای سقف نصب شده است؛ که حس کودک را در حین درمان، پرت کرده و همچنین وجود نورطبیعی در هرکدام از اتاق‌های درمان، این حس آرامش را دو چندان کرده است. در اتاق انتظار، مجله، کتاب و حتی بازی‌های رایانه‌ای برای سرگرمی کودکان در نظر گرفته شده است.



تصویر(۱۴-۱۳)– طراحی فضای گرافیکی براساس ایده‌ی دریا – (www.designrulz.com)

کلینیک دندانپزشکی کودکان matsumoto در شهر توکیو ژاپن: در فضای داخلی این کلینیک، از مصالح چوبی و همچنین رنگ‌های سبز و بنفش استفاده شده است. که این رنگ‌ها، در برقراری آرامش کودکان، نقش به‌سزایی دارند. اتاق‌های درمان، با پارتیشن هایی از عکس حیوانات تفکیک شده‌اند. و این پارتیشن‌ها، قلمرویی برای کودکان ایجاد کرده و حس اعتماد به نفس آن‌ها را تقویت می‌کند. در اتاق انتظار، فضایی برای بازی کودکان در نظر گرفته شده است. که درآن تلویزیون و همچنین بازی‌های فکری برای سرگرمی کودکان در نظر گرفته شده است.



تصویر(۱۶-۱۵)– استفاده از رنگ سبز در برقراری فضای آرامش‌بخش – (www.designrulz.com)

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

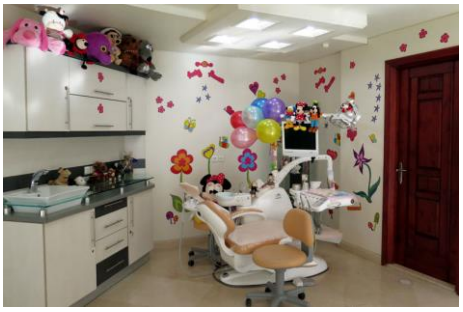
[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]

کلینیک دندانپزشکی کودکان Bloo دراستان Loudoun در آمریکا: ایده اصلی در ساخت این کلینیک، استفاده از دریـا و امـواج دریایی است. فرم هایی شبیه امواج دریا، در تمام فضاها به‌کاررفته است. حتی ترکیب کف و دیوارها با رنگ‌های سفید و آبی، اثر خیره‌کننـده‌ای را ایجاد کرده است. که درهمان بدو ورود، احساس آرامش را منتقل می‌کند. فرم‌های به‌کاررفته، اکثرا منحنی بوده و حس آرامش را دو چنـدان کرده است. در اتاق‌های درمان، تلویزیونی در سقف نصب شده، که این امر، حس ترس را در حین درمان از بین می‌برد.



تصویر(۱۸-۱۷)– طراحی فضای گرافیکی براساس ایده‌ی امواج دریا - (www.weburbanist.com.)

دندان پزشکی کودکان دکتر مریم رفیعی در شهر تبریز: در فضای داخلی این کلینیک، از رنگ‌های آرامش بخـش سـبز و سـفید استفاده شده است؛ که با تصاویر کارتونی تزئین شده است. در اتاق انتظار، فضایی به عنوان اتاق بازی برای کودکان در نظر گرفته شده اسـت؛ که مبلمان‌هایی در رنگ‌های مختلف و متناسب با مقیاس کودکان به‌کاررفته است. که این امر منجر بـه اعتمـادبـه‌نفـس کودکـان مـی شـود. همچنین تلوزیون و اسباب بازی‌هایی برای سرگرمی و ایجاد آرامش کودکان در نظر گرفته شده است. در اتاق درمان، برای از یاد بردن ترس و احساس درد، با عروسک و بادکنک‌هایی تزئین شده است. رفتار پزشک نیز حائز اهمیت است. کودکان، بعد از اتمام درمـان، هدیـه‌ای دریافـت می‌کنند.که این روش برای جلوگیری از ترس کودک و ایجاد انگیزه از حضور مجدد کودک در این مکان صورت می‌گیرد.



تصویر(۱۹) – طراحی فضای کودکانه برای جلوگیری از ترس کودکان– (www.designrulz.com)

با توجه به تحلیل‌هایی که ازکلینیک‌های دندانپزشکی به‌عمل آمد، مشاهده شد که استفاده از مولفه‌های مورد علاقـه‌کودکـان در محـیط‌هـای داخلی، علاوه‌براین‌که از بروز استرس و اضطراب جلوگیری می‌کند؛ در ایجاد اعتمادبه‌نفس کودکان هم تاثیر به‌سزایی دارد.

در ادامه هرکدام از این تفاسیر، مولفه‌هایی را که از دیدگاه نظریه‌پردازان به‌دست‌آمده بود، در قالب جدولی تنظیم گردید. دراین جدول نشان داده شده که چه مولفه‌هایی، و به چه‌شکلی، در این کلینیک‌های دندانپزشکی به کار رفته، که نتایج آن، به‌صورت مختصر نوشته شده، که به‌شرح زیر است:

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9] [Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

جدول(۲) – بررسی نمونه‌های موردی عوامل انسانی و طبیعی و محیطی در ایجاد خلاقیت در کودکان- (منبع: نگارندگان)

			مولفه‌های موثر درکاهش اضطراب کودکان		
			عوامل انسانی		
			روانشناسی		
			آرامش	خلاقیت	اعتمادبه‌نفس
نمونه‌های دندانپزشکی کودکان	خارجی	Dr. Michael	رنگ و نورپردازی درفضاها، قراردادن گل و گیاه، آکواریوم	کتاب، اسباب بازی، تلوزیون، آکواریوم	مقیاس مناسب فضا، تابلوهای کودکان، نورطبیعی
		Growing Smiles	رنگ و نورپردازی در فضاها	طرح‌های گرافیکی، کتاب، اسباب بازی، بازی های رایانه ای، پارتیشن‌های منعطف	استفاده از تم مورد علاقه کودکان (جنگل)، مقیاس مناسب فضا
		Paramount	رنگ و نورپردازی در فضاها	طرح‌های گرافیکی، اسباب بازی، تابلوهای کودکان	مقیاس مناسب فضا، تابلوهای کودکان،
		Sicklerville	رنگ و نورپردازی در فضاها	طرح‌های گرافیکی، بازی‌های رایانه‌ای، تلوزیون	استفاده از تم مورد علاقه کودکان (فصل بهار)، مقیاس مناسب فضا
		MOKABBERI	رنگ و نورپردازی در فضاها	طرح‌های گرافیکی	استفاده از تم مورد علاقه کودکان (زیردریا)
		ADOLFO BARRERA	رنگ و نورپردازی درفضاها، قراردادن گل و گیاه، آکواریوم، سقف کاذب سه بعدی	اسباب بازی، تلوزیون، آکواریوم، سقف کاذب سه‌بعدی، تابلویی از دستان کودکان	مقیاس مناسب فضا، تابلویی از دستان کودکان، نورطبیعی
		American Fork	رنگ و نورپردازی در فضاها	طرح‌های گرافیکی، بازی های رایانه‌ای، مجله، کتاب، تلوزیون	استفاده از تم مورد علاقه کودکان (دریا)، مقیاس مناسب فضا
		matsumoto	رنگ و نورپردازی در فضاها	بازی‌های فکری، طرح های گرافیکی، تلوزیون، پارتیشن منعطف	استفاده ازطرح مورد علاقه کودکان (جنگل، حیوانات)، مقیاس مناسب فضا
		Bloo	رنگ و نورپردازی در فضاها، پارتیشن‌های منحنی	طرح‌های گرافیکی	استفاده از تم مورد علاقه کودکان (دریا و مواج دریایی)، مقیاس مناسب فضا
	داخلی	دکتر مریم رفیعی	رنگ و نورپردازی در فضاها	طرح‌های گرافیکی، اسباب بازی، تلوزیون	استفاده از طرح های کارتونی،گرفتن هدایا، مقیاس مناسب فضا

[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9] [Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

			عوامل محیطی			
			رنگ		نور	
تخیل	کنجکاوی	قلمرو	گرم	سرد	طبیعی	مصنوعی
بازی‌ها		تفکیک فضاها و اتاق‌های درمان	قهوه‌ای	آبی، سبز، سفید	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی، بازی‌ها		فاصله مناسب مابین هر یونیت	قهوه‌ای، نارنجی	سبز	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای مخفی، هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی، بازی‌ها	استفاده از طرح‌های گرافیکی		قهوه‌ای	آبی، سبز، سفید	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای مخفی، هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی، بازی‌ها	استفاده از طرح‌های گرافیکی	قراردادن پارتیشن مابین هر یونیت	قهوه‌ای، صورتی	آبی، سبز، سفید	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای مخفی، هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی	استفاده از طرح‌های گرافیکی	تفکیک فضاها و اتاق‌های درمان		آبی، سفید،	استفاده از نورهای مخفی، هالوژنی و مهتابی	
بازی‌ها			قهوه‌ای، نارنجی	سبز، سفید، آبی	استفاده از نور طبیعی پنجره‌ها و نورهای مخفی، هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی، بازی‌ها	استفاده از طرح‌های گرافیکی	تفکیک فضاها و اتاق‌های درمان	قهوه‌ای، نارنجی	بنفش، سفید، آبی	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی، بازی‌ها	استفاده از طرح‌های گرافیکی	تفکیک فضاها و اتاق‌های درمان	قهوه‌ای	سبز، سفید، بنفش	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی	استفاده از طرح‌های گرافیکی			آبی، سفید	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای مخفی، هالوژنی و مهتابی	
طرح‌های گرافیکی، بازی‌ها		تفکیک فضاها و اتاق‌های درمان	صورتی، زرد	سفید، سبز، بنفش	استفاده از نور طبیعی پنجره ها و نورهای مخفی، هالوژنی و مهتابی	

استفاده از گل و گیاهان طبیعی			استفاده از گل و گیاهان طبیعی	گیاه	عنصر طبیعی	عوامل طبیعی

طبق جدول ۲، در نمونه‌های انتخابی، گرایش به دیدگاه عوامل انسانی نظیر آرامش، خلاقیت، اعتمادبه‌نفس و تخیل، در تمامی کلینیک هایی که بررسی شده، به‌کاررفته است. مولفه دیگری نیز، نظیر کنجکاوی، در ۶ مورد از ۱۰ مورد رعایت شده است. و مولفه قلمرو، تنها در ۷ مورد از ۱۰ مورد دیده می‌شود. عوامل دیگری هم، که منجر به آرامش در کودکان می‌گردد، عوامل محیطی است که در تمام این کلینیک‌ها به‌چشم می‌خورد. عوامل طبیعی، مثل گل و گیاه، که تاثیر به‌سزایی در کاهش اضطراب کودکان دارد، در ۲ مورد از ۱۰ مورد به کار رفته است.

جدول(۳) – بررسی نمونه‌های موردی عوامل محیطی در ایجاد خلاقیت در کودکان– (منبع: نگارندگان)

نمونه‌های دندانپزشکی کودکان											
داخلی	خارجی										
دکتر مریم رفیعی	Bloo	matsumoto	American Fork	ADOLFO BARRERA	MOKABBERI	Sicklerville	Paramount	Growing Smiles	Dr. Michael		
ساده و رنگی	رنگی، تصاویر دریا، امواج دریایی	تصاویر جنگل، حیوانات و رنگی	رنگی، تصاویر دریا	ساده و رنگی	ساده و تک رنگ (آبی)	حس خوش‌آمدگویی، تصاویر فصل بهار	رنگی، تصاویرحیوانات جنگل	طرح‌های گرافیکی، پارتیشن منعطف	رنگی، حس خوش‌آمدگویی	سالن انتظار	فضا
رنگی و کارتونی	ساده ، تصاویر امواج دریا	تصاویر جنگل، حیوانات و رنگی	رنگی، تصاویر دریا	ساده و رنگی	تصاویر زیر دریا و آبزی‌ها، ماهی‌ها	رنگی، تصاویر فصل بهار	رنگی، تصاویرحیوانات جنگل	رنگی، تصاویر جنگل	ساده و رنگی	اتاق درمان	عوامل محیطی
مدرن	مدرن	مدرن	مدرن	مدرن	مدرن	مدرن	مدرن	مدرن	مدرن	سبک	مبلمان
بنفش ، صورتی	آبی	سفید	طوسی، آبی	آبی، سفید	طوسی	سبز	آبی، بنفش، نارنجی	سبز، قهوه ای، نارنجی	سبز، سفید، آبی	رنگ	مولفه‌های موثر در کاهش اضطراب کودکان

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]

	مصالح		
	سقف	دیوار	کف
Dr. Michael	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	لمینتی
Growing Smiles	تایل سقفی	گچ و خاک	کاشی
Paramount	تایل سقفی	گچ و خاک، نقاشی	پارکت، موکت
Sicklerville	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	لمینت
MOKABBERI	پانل گچی	گچ و خاک، رنگ	لمینت
ADOLFO BARRERA	تایل سقفی و سه‌بعدی	گچ و خاک،رنگ	موکت، پارکت
American Fork	تایل سقفی	گچ و خاک ،کاغذ دیواری	موکت، پارکت
matsumoto	سقف کاذب	گچ و خاک، رنگ	پارکت
Bloo	تایل سقفی	گچ و خاک، رنگ	لمینت
دکتر مریم رفیعی	گچ و خاک	گچ و خاک، کاغذ دیواری	کاشی

	مصالح		
	سقف	دیوار	کف
Dr. Michael	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	لمینتی
Growing Smiles	تایل سقفی	گچ و خاک	کاشی
Paramount	تایل سقفی	گچ و خاک، نقاشی	پارکت، موکت
Sicklerville	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	لمینت
MOKABBERI	پانل گچی	گچ و خاک، رنگ	لمینت
ADOLFO BARRERA	تایل سقفی و سه‌بعدی	گچ و خاک،رنگ	موکت، پارکت
American Fork	تایل سقفی	گچ و خاک ،کاغذ دیواری	موکت، پارکت
matsumoto	سقف کاذب	گچ و خاک، رنگ	پارکت
Bloo	تایل سقفی	گچ و خاک، رنگ	لمینت
دکتر مریم رفیعی	گچ و خاک	گچ و خاک، کاغذ دیواری	کاشی

	مصالح		
	سقف	دیوار	کف
Dr. Michael	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	لمینتی
Growing Smiles	تایل سقفی	گچ و خاک	کاشی
Paramount	تایل سقفی	گچ و خاک، نقاشی	پارکت، موکت
Sicklerville	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	لمینت
MOKABBERI	پانل گچی	گچ و خاک، رنگ	لمینت
ADOLFO BARRERA	تایل سقفی و سه‌بعدی	گچ و خاک،رنگ	موکت، پارکت
American Fork	تایل سقفی	گچ و خاک ،کاغذ دیواری	موکت، پارکت
matsumoto	سقف کاذب	گچ و خاک، رنگ	پارکت
Bloo	تایل سقفی	گچ و خاک، رنگ	لمینت
دکتر مریم رفیعی	گچ و خاک	گچ و خاک، کاغذ دیواری	کاشی

	مصالح		
	سقف	دیوار	کف
Dr. Michael	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	پارچه‌ای، چرمی
Growing Smiles	تایل سقفی	گچ و خاک	پلاستیکی
Paramount	تایل سقفی	گچ و خاک، نقاشی	پارچه‌ای، پلاستیکی، چرمی
Sicklerville	تایل سقفی	گچ و خاک، کاغذ دیواری	پارچه‌ای، پلاستیکی
MOKABBERI	پانل گچی	گچ و خاک، رنگ	چرمی
ADOLFO BARRERA	تایل سقفی و سه‌بعدی	گچ و خاک،رنگ	پارچه‌ای، پلاستیکی
American Fork	تایل سقفی	گچ و خاک ،کاغذ دیواری	پارچه‌ای، چرمی
matsumoto	سقف کاذب	گچ و خاک، رنگ	چرمی
Bloo	تایل سقفی	گچ و خاک، رنگ	چرمی
دکتر مریم رفیعی	گچ و خاک	گچ و خاک، کاغذ دیواری	چرمی مصنوعی

در جدول ۳، مولفه‌هایی مثل فضا، مبلمان و مصالح، جزء عوامل‌محیطی بوده و با توجه به‌تحلیلی که از کلینیک‌های دندانپزشکی به دست آمد، مشاهده شد، تمامی فضاها، به صورت رنگی و مطابق با تم خاصی طراحی شده‌اند. حتی در این کلینیک‌ها، مبلمان‌ها، به سبک‌مدرن به‌کاررفته اند. رنگ این مبلمان‌ها آبی بوده که در ۵ مورد از۱۰ مورد دیده می‌شود. جنس به‌کاررفته در این مبلمان‌ها، اکثرا چرمی است؛ که در ۷ مورد از ۱۰ مورد به‌چشم می‌خورد. مصالح به‌کار رفته هم، از تم مورد نظر تبعیت کرده‌اند؛ و همه این مولفه‌ها، نظیر فضا، مبلمان و مصالح، که جزء مولفه‌های عوامل محیطی است؛ به‌گونه ای طراحی شده‌اند که علاوه بر تعامل بیشتر کودک با محیط، زمینه ایجاد آرامش را در کودکان فراهم می‌کند.

جدول(۴) – بررسی نمونه‌های موردی عوامل‌محیطی در ایجاد خلاقیت در کودکان– (منبع: نگارندگان)

نمونه‌های دندانپزشکی کودکان											
داخلی	خارجی										
دکتر مریم رفیعی	Bloo	matsumoto	American Fork	ADOLFO BARRERA	MOKABBERI	Sicklerville	Paramount	Growing Smiles	Dr. Michael		
تصاویر کارتونی	تصاویر دریا و مواج دریایی	تصاویر جنگل، حیوانات	تصاویر دریا	تصاویردستان کودکان	تصاویر زیر دریا آبزی‌ها، ماهی‌ها	تصاویر فصل بهار	تصاویر حیوانات جنگل	تصاویر دستان کودکان	تصاویر برگ	تصویری	بافت
										عوامل محیطی	مولفه‌های موثر درکاهش اضطراب کودکان

[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]
[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]

ترسیمی	فرم		شکل		
	عمودی	افقی / منحنی	هندسی	تلفیقی	
چوبی، هندسی، رنگی	عمودی پنجره‌ها، مبلمان‌ها، کابینت‌ها، قفسه‌ها، فرم منحنی پیشخوان	افقی و عمودی پنجره‌ها، مبلمان‌ها، کابینت‌ها، فرم منحنی پیشخوان، پارتیشن‌ها	دایره، مستطیل، مربع	رنگی	
چوبی، رنگی، هندسی	عمودی پنجره‌ها، مبلمان‌ها، کابینت‌ها، فرم منحنی آینه‌ها	افقی و عمودی پنجره‌ها، مبلمان‌ها، کابینت‌ها، فرم منحنی پیشخوان	دایره، مستطیل، استوانه	رنگی، تصاویر درخت	
چوبی، رنگی	عمودی پنجره‌ها، کابینت‌ها، فرم منحنی مبلمان‌ها، پیشخوان	افقی و عمودی پنجره‌ها، کابینت‌ها، فرم منحنی	دایره، مستطیل، مربع	رنگی، تصاویر حیوانات جنگل	
چوبی، هندسی، رنگی	فرم منحنی مبلمان‌ها،	افقی و عمودی کابینت‌ها، فرم منحنی پیشخوان	دایره، مستطیل، مربع، دایره	رنگی، تصاویر درخت، فصل بهار	
هندسی، رنگی	فرم منحنی مبلمان‌ها،	افقی و عمودی کابینت‌ها، فرم منحنی پیشخوان	دایره، مستطیل، منحنی	رنگی تصاویر زیر دریا آبزی‌ها، ماهی‌ها	
چوبی، هندسی، رنگی	فرم منحنی مبلمان‌ها،	افقی و عمودی کابینت‌ها، پنجره‌ها پنجره‌ها	دایره،مستطیل،مربع ،نیم‌دایره	رنگی تصاویر دریا،	
چوبی، رنگی	فرم منحنی پیشخوان	افقی و عمودی پنجره‌ها، مبلمان ها مبلمان‌ها، پیشخوان	دایره،مستطیل،مربع ،نیم‌دایره	رنگی، تصاویر حیوانات، جنگل	
چوبی، رنگی	فرم منحنی پیشخوان،	افقی و عمودی پنجره‌ها، پیشخوان، کابینت‌ها ، قفسه‌ها	دایره، مستطیل،منحنی	رنگی ، تصاویر دریا و امواج دریایی	
رنگی	فرم منحنی مبلمان‌ها	افقی و عمودی پنجره ها، کابینت‌ها، قفسه‌ها، فرم منحنی پارتیشن	دایره، مستطیل	رنگی، تصاویر کارتونی	

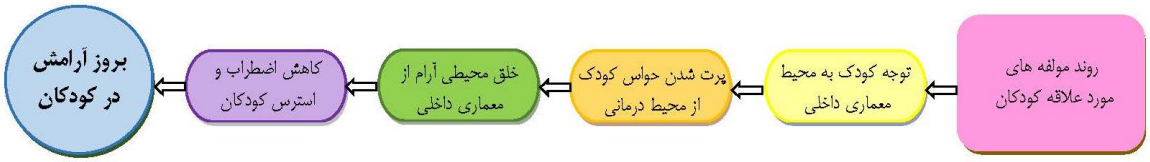
طبق جدول ۴، از دیگر مولفه‌های عوامل محیطی، فرم، بافت و شکل است؛ که درکلینیک‌های دندانپزشکی ذکر شده، به‌کاررفته است. در این مولفه‌ها، فرم، به سه بخش افقی، عمودی و منحنی تقسیم شده، که این فرم، در تمام فضاها، نظیر فرم پیشخوان، مبلمان‌ها، پارتیشن ها و یا کابینت‌ها و پنجره‌ها به چشم می‌خورد. و همینطور در مولفه بافت، تصاویر همه آن‌ها، مطابق با تم مورد نظر به‌کاررفته است. و در بافت‌های ترسیمی، چوبی و رنگی، در۷ مورد از ۱۰ مورد به‌چشم می‌خورد. در مولفه دیگری، مثل شکل، هندسه‌ی دایره و مستطیل، در تمام ۱۰ مورد دیده می‌شود. و هندسه دیگری، نظیر مربع، در ۶ مورد از ۱۰ مورد به‌کاررفته است. و همچنین شکل‌های تلفیقی، نظیر تصاویر کارتونی، در ۸ مورد از ۱۰ مورد دیده می‌شود. در کل، همه‌ی این مولفه‌ها، تاثیر به‌سزایی در کاهش اضطراب کودکان دارند.

نتیجه گیری

هدف ازاین پژوهش، بررسی تاثیر محیط‌های داخلی، در کاهش استرس و اضطراب در کودکان است. یافته‌ها نشان می‌دهد که معماری داخلی فضاهای درمانی، در ایجاد آرامش کودکان تاثیر به‌سزایی دارد. با بررسی دیدگاه‌های مختلف نظریه‌پردازان به‌این‌نتیجه رسیده می‌شود که سه عامل در ایجاد آرامش تاثیر به‌سزایی دارد؛ که شامل عوامل انسانی (قلمرو، رفتار)، عوامل طبیعی (گل و گیاه) و عوامل محیطی(نور، رنگ،

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]

محیط، مبلمان، موسیقی و بازی‌کودکان) است. طبق جدول ۲، ۳ و ۴، فراوانی مولفه‌ها در عوامل محیطی، تاثیر بیشتری داشته است؛ که این تاثیر، در مولفه‌های عوامل انسانی، نسبتا تقلیل یافته و در نهایت، در مولفه‌های عوامل طبیعی، به کمترین سطح رسیده است. از این رو، با توجه به نظریات مختلف در زمینهٔ اصول طراحی مناسب فضاهای درمانی کودکان و همچنین نمونه‌های موردی موجود، نتایج مطلوب تری به‌دست‌آمده که مراحل ترتیبی بروز آرامش در کودکان، به‌صورت خلاصه، در نمودار زیر نشان داده می‌شود.



نمودار۲- مراحل ترتیبی بروز آرامش در کودکان - (منبع: نگارندگان)

با توجه به نمودار ۲، در رابطه با روند مولفه‌های مورد علاقه‌کودکان، نوع طراحی محیط‌های معماری داخلی، باعث پرت شدن حواس کودک از محیط صرف درمانی می‌شود. همچنین نوع خلاقیت معمار، با ایجاد محیطی آرام در کلینیک‌های دندانپزشکی، ضمن دورکردن حواس کودک از محیط درمانی، مانع از بروز استرس و اضطراب آن‌ها شده و در نهایت، با کاهش اضطراب و ترس، زمینه آرامش کودکان در کلینیک‌های دندانپزشکی فراهم خواهدگردید. تحقیقات پژوهشگران نشان می‌دهد که می‌توان از طریق تعامل میان یک فرد و محیط پیرامون او، میزان استرس و اضطراب را به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش داد. در پایان، باتوجه به‌نتایج حاصل از این پژوهش، به‌این‌نتیجه رسیده می‌شود، که چگونگی طراحی محیط داخلی کلینیک دندانپزشکی کودکان، تاثیر به‌سزایی در کاهش استرس و اضطراب کودکان دارد. از این رو، انتظار می‌رود که در کلینیک‌های دندانپزشکی حاظر، با اعمال این ویژگی‌ها، شرایطی برای شکل‌گیری یک محیطی آرام و به دور از استرس فراهم گردد. به‌کارگیری این روش، علاوه بر تسریع روند درمان کودکان، منجربه ارتقای سلامتی افراد جامعه خواهد شد.

پی‌نوشت‌ها

1. اضطراب
2. Sarbin
3. Freud
4. Marcelly
5. Barlow
6. Mac Millan
7. Lange
8. Roger Barker
9. George Kelly
10. Julian Rotter
11. Jean Chateau
12. Dilani
13. Edelman
14. Kellman
15. Del Nord
16. Whithouse
17. Taylor
18. Eriksen
19. Aitken
20. Seyrek
21. Corah
22. De Vos
23. Adams
24. Salk
25. Jensen.
26. Spencer
27. Sharp
28. Layous
29. Stryker
30. Holland
31. Shackel
32. Ladreth
33. Papilia

فهرست منابع

- "استرایکر، س.(۱۳۸۹). کلیدهای پرورش خلاقیت هنری در کودکان و نوجوانان. مترجم: اکرم قیطاسی، انتشارات صابرین، تهران، ص ۱."
- "اشمیت، م.، کل هپ، ب.(۱۳۸۰). ترس در کودکان: کودکان چگونه بر ترس های کوچک و بزرگ خود غلبه می کنند. مترجم: لیلا لفظی، نشر انجمن اولیا و مربیان، تهران."
- "بالایان، م.(۱۳۷۰). روانشناسی کودک به زبان ساده، نشرمشعل، تهران."
- "جنسن، ا.(۱۳۸۶). چگونگی تاثیر موسیقی بر مغز. مترجم: آذر عمرانی گرگری، انتشارات ویرایش، تهران، چاپ اول."
- "شارپ.، ا .(۱۳۶۳). بازی تفکر کودک است، مترجم: قاسم قاضی و نعمت کدیور، نشر آموزش، تهران."
- "شاهچراغی، آ.، بندرآباد، ع. (۱۳۹۵). محاط در محیط کاربرد روان شناسی محیطی در معماری و شهرسازی، انتشارات سازمان جهاد دانشگاهی، تهران."
- "هالند، ک.(۱۳۸۹). کودک کجا و چگونه باید بخوابد.مترجم: فاطمه صهبا، انتشارات پیدایش، تهران، ص ۲۴۲."

- " Adams, A., Theodore, D., Goldenberg, E., Mclaren, C., Mckeever, P. (2010). Kids In The Atrium: Comparing Architectural Intentions And Children's Experiences In A Pediatric Hospital Lobby, Journal of Social Science & Medicine, 70, 658-667."

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1397.7.25.7.9]

- "Aitken, JC., Wilson, S., Coury, D., Moursi, AM. (2002). The effect of music distraction on pain, anxiety and
- behavior in pediatric dental patients. Pediatr Dent, 24: 114-118."
- "Ata, S., Deniz, A., Akman, B.(2012). The physical environment factors in preschools in terms of Environmental Psychology: A Review, Journal of Social and Behavioral Sciences, 46:2034 -2039."
- "Bredekamp, S., Copple, C. (2003). Developmentally appropriate practice in early childhood programs, National Association for the Education of Young Children, pp. 358."
- "Bruce, T. (1993).The role of play in children's lives, Childhood Education, pp. 239."
- "Charsky, D., Ressler, W. (2011). Games are made for fun: Lessons on the effects of concept maps in the classroom use of computer games."
- "Corah, NL., Gale, EN., Pace, LF., Seyrek, SK. (1981). Relaxation and musical programming as means of reducing physiological stress during dental procedures, J Am Dent Assoc, 103:232-234."
- "Del Nord, R. (2006). Environmental Stress Prevention in Children's Hospital Design, Motta Architettura Srl, Milan."
- "De Vos, F. (2006). Building a Model of Holistic Healing Environments for Children's Hospital: With Implications for the Design and Management of Children's Hospitals, PhD Thesis, The City University of New York."
- "Dilani, A. (2000). Psychosocially Supportive Design: Scandinavian Healthcare Design, Http://www.Designand health.Com/Mediapublishing/Papers.Aspx."
- "Eriksen, A. (2000). Participatory planning and designof a new children's hospital,Http://www.Designandhealth. Com/Mediapublishing/Papers.Aspx."
- "ladreth, G., Bratton, S. (1999). play therapy, Library Counseling. htm."
- "Kellman, N. (1987). Considering Children's Special Needs in the Layout and Scale of Pediatrics Hospitals, In Children's Environments Quarterly, 4, 3, 3-6."
- "Kelly, G. (1955). psychology of personal constructs."
- "Long, J. (1987). Creating Architectural theory :the role of behavioral sciences in invironmental Design, van nostrand Reinhold."
- "Marsafawy, H. (2006). Design for Effective and Affective Medical Environments, PhD Thesis, University Duisburg –Essen."
- "Papilia, D., Olds, S. (2002). A child's world, New York: McGraw-Hill."
- "Rotter, J. (1954). Social Learning and Clinical Psychology."
- "Salk, S. (2008). Room for children, Rizzoli publication, pp. 133."
- "Seyrek, SK., Corah, NL., Pace, IE. (1984). Comparison of three distraction techniques in reducing stress in dental patients, J Am Dent Assoc, 108: 327-329."
- "Shackel, A., Nicola, B., Phil, Doyle., David, Ball. (2008). Design for Play:A guide to creating
- successful play spaces, Department of children, scholls & families, Play England, Nottingham: DCSF
- Publications."
- "Spencer, C., Blades, M. (2005). Children and their environments: learning, using and designing spaces. Cambridge, UK: Cambridge University Press."
- "Taylor, A. (1988). The ecology of learning environments for children, CEFPI Journal, 26 (4): 23-28."
- "Ulrich, R. (1984). View through a Window Influence Recovery from Surgery, Journal of Sicence,224,4647,420-421."
- "Ulrich, R. (1991). Effects of Interior Design on Wellness: Theory and Recent Scientific Research, Journal ofHealthcare Interior Design, 97-109."
- "Ulrich, R., Simons, R., Losito, B., Fiorito, E., Miles, M., Zelson, M. (1991). Stress Recovery During Exposure To Natural And Urban Environments, Journal Of Environmental Psychology, 11,201-230."
- "Ulrich, R., Zimring, C. (2004). The Role of The Physical Environment In The Hospital of The 21 St Century: A Once In A Lifetime Opportunity, Report to the Cen ter for Health Design for the Designing The 21st Century Hospital Project."
- "Whitehouse, S., Varni, J., Seid, M., Cooper, M., Clare, Jane, E., Jacobs, J., Mehlenbeck, R. (2001). evaluating a Chi dren's Hospital Garden Environment: Utilization and Consumer Satisfaction, Journal of Environmental Psychology, 21, 301-314."

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-19]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1397.7.25.7.9]